

В.Б.Басин,
«Qarmet» АҚ
Бас директор

«QARMET» АҚ ЖАНДАНУЫ: ҚАЗАҚСТАННЫҢ ТАУ-КЕН МЕТАЛЛУРГИЯ КЕШЕНІН СТРАТЕГИЯЛЫҚ ҚАЙТА ҚҰРУ ЖӘНЕ ДАМУ КЕЛЕШЕГІ

Тау-кен металлургия кешені еліміздің өнеркәсіптік өндірісі мен экспортының едәуір бөлігін қамтамасыз ете отырып, Қазақстан экономикасының негізгі салаларының бірі болып табылады. Соңғы жылдары саладағы ірі кәсіпорындардың бірі «Qarmet» АҚ инвестициялық, өндірістік және инфрақұрылымдық салымдардың жеткіліксіздігімен байланысты елеулі қиындықтарға тап болды. Жағдай банкроттықтың алдын алу және зауыттың тұрақты жұмысын қалпына келтіру үшін шұғыл және түбегейлі шараларды қажет етті.

Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев тарапынан кәсіпорынның мәселелеріне назар аудару және Үкіметтің белсенді жәрдемдесуі «Qarmet» АҚ-ның жандану процесінің басында шешуші рөл атқарды. Бұл мақала компания басшылығы қабылдаған стратегиялық іс-қимылдарды талдауға және Қазақстанның тау-кен металлургия саласын дамыту контекстінде қол жеткізілген нәтижелерді бағалауға арналған.

1. Стратегиялық даму жоспары және оны іске асыру

Өндірісті тұрақтандыру және қаржылық инвестициялар

Акционердің ауысуы және жаңа стратегиялық жоспарды әзірлеу «Qarmet» АҚ жандандыру процесінде шыққан жері болды. Дағдарысқа қарсы шаралар кешені шеңберінде өндіріске 26,8 млрд теңге инвестицияланды, бұл кәсіпорынның жұмысын тұрақтандыруға және одан әрі өсу үшін жағдайларды қамтамасыз етуге мүмкіндік берді. Салымдардың негізгі бағыттары мыналарды қамтыды:

- **Өнімнің өзіндік құнын төмендету:** Өндірістік процестерді оңтайландыру және ресурстарды тиімді пайдалану шығындарды азайтуға және ішкі және сыртқы нарықтардағы өнімнің бәсекеге қабілеттілігін арттыруға мүмкіндік берді.
- **Жаңа өткізу нарықтарына шығу:** Жеткізу географиясының кеңеюі және жаңа серіктестіктер құру сатылымның өсуіне және компанияның халықаралық аренадағы позицияларының нығаюына ықпал етті.

Өндірістік көрсеткіштер және өсу динамикасы

2024 жылдың алғашқы 8 айында «Qarmet» АҚ өндірістік көрсеткіштердің айтарлықтай жақсарғанын көрсетті:

- **Болат өндірісі:** Ай сайынғы өсім 1,2%-дан 20,7%-ға дейін өзгерді, бұл бірінші жартыжылдықта болат өндірісінің 40%-дан астамға өсуіне әкелді. Жалпы өндіріс 1,66 млн тонна болат пен 1,5 млн тонна шойыннан асты.
- **Өнімді жөнелту:** Орташа айлық өсім 6,4%-ға жетті, ал орташа тәуліктік жеткізілім 33%-ға өсті. 2024 жылдың екінші тоқсанында өнімді өндіру және жөнелту жоспарлы көрсеткіштердің 102% құрады.

Кәсіпорын 330 мың тоннадан астам болат өндірген 2024 жылдың мамыр айының нәтижесі ерекше назар аударарды, бұл - соңғы бес жылдағы ең жақсы көрсеткіш. Болат, көмір және темір кені департаменттерінің барлық бөлімшелері бизнес-жоспарға сәйкес жұмыс істейді, бұл стратегиялық міндеттердің тиімді іске асырылуын көрсетеді.

2. Инфрақұрылым мен логистиканы дамыту

Өндірістік нысандарды жаңғырту

Кәсіпорынның тұрақты және тиімді жұмысын қамтамасыз ету үшін «Qarmet» АҚ өндірістік нысандарды жаңғырту және жөндеу бойынша ауқымды бағдарламаға бастамашы болды:

- **Ғимараттар мен цехтарды жөндеу:** 50 мың шаршы метрден астам шатырды ауыстыруды және химиялық ұстау блогының ғимаратын жөндеуді қоса алғанда, негізгі өндірістік алаңдарды жаңарту және қайта құру жүргізілуде.

- **Көлік инфрақұрылымын жаңарту:** Жаңа жартылай вагондар сатып алу, Қаражал және Углерудная станцияларында теміржол жолдарын салу, сондай-ақ Входная станциясында жаңа жүк терминалын салу жоспарлануда. Локомотивтерге, жылжымалы құрамға және компанияға тиесілі темір жолдарға жөндеу жұмыстары жүргізілуде.

Стратегиялық инвестициялар және болашақ жобалар

Ұлттық инвестор энергетикалық инфрақұрылым мен өндірістік жабдықты жаңғыртуға қомақты инвестицияларды көздейтін стратегиялық жоспарды бекітті:

- **Өндірістік қуаттарды жаңарту:** Жаңа кокс батареяларын салу, конвертерлер мен дайындамаларды үздіксіз құю машиналарын жөндеу, болаттың жаңа түрлерін шығаруға арналған алаңдар салу.

- **Шикізат базасын дамыту:** «Атасу» және «Лисаковск» кен орындарында жаңа көкжиек пен байыту фабрикаларын салу, дефосфоризация технологиясын дамыту, қазу жұмыстарының көлемінің өсуімен шахталарда көмір өндіруді қалпына келтіру және ұлғайту, көмір-химия өндірісіне көшу.

- **Экологиялық жобалар:** Табиғи газдың газ құбырын салу және аглоендірістегі газ тазарту жүйелерін жаңғырту.

Кәсіпорынды дамытуға инвестициялардың жалпы көлемі алдағы 5 жыл ішінде 3,5 млрд АҚШ долларын құрайды, бұл «Qarmet» АҚ-ны 2028 жылға қарай Орта Азия мен ТМД металлургиясы көшбасшыларының бірі мәртебесіне қайтаруға мүмкіндік береді.

3. Өндіріс жоспарлары және өсу болашағы

«5-9-5» бағдарламасы және нысаналы көрсеткіштер

«Qarmet» АҚ 2028 жылға келесі көрсеткіштерге қол жеткізуді көздейтін «5-9-5» өршіл даму бағдарламасын қабылдады:

- **Жылына 5 миллион тонна болат:** Болат өндірісін жарамды өнім шығымын 0,2-1,5%-ға арттырумен (өнім түріне байланысты 3-тен 40 мың тоннаға дейін) ұлғайту, тоқтап қалуды 15-25%-ға төмендету және өнеркәсіптік қауіпсіздік саласындағы қатерлерді азайту, сондай-ақ өткізу нарықтарын кеңейту.

- **Жылына 9 миллион тонна көмір:** Кәсіпорынды өз көмірімен толық қамтамасыз ету, байыту фабрикалары жұмысының тиімділігін арттыру және шахта кешенін дамыту.

- **Жылына 5 миллион тонна концентрат:** «Атасу» және «Лисаковск» кен орындарын концентраттағы темірдің құрамын 62% -ға дейін арттыра отырып дамыту.

Ағымдағы жетістіктер және жоспарланған іс-шаралар

Неғұрлым сыни бағыттарды тұрақтандыру үшін 1,3 млрд АҚШ доллары көлемінде инвестиция қарастырылған. Келесі нәтижелерге қол жеткізілді:

- **Кокс өндірісін тұрақтандыру:** Кокс өндірісінің тәулігіне 4,4-тен 6,6 мың тоннаға дейін ұлғаюы, бұл шойын мен металл өнімдерінің тәуліктік орташа өндірісінің 17%-ға өсуіне ықпал етті.

- **Жөндеу кампаниялары:** №1 конвертер корпусын ауыстыру бойынша жұмыстар жүргізілді, сондай-ақ №5 аглошина мен №4 домна пешіне жөндеу жұмыстары аяқталды.

Экспорттық әлеует және өткізу нарықтарын кеңейту

2024 жылдың жеті айында өнім экспорты 2023 жылдың ұқсас кезеңімен салыстырғанда 5%-ға артты. 2024 жылға арналған жоспар бойынша экспорттың 10%-ға өсуі күтілуде. Экспорттық бағытты дамытудың басым өңірлері Орталық Азия елдері болып табылады, онда жеткізу көлемі 12%-ға өсті. ЕАЭО, Орталық және Орталық Азия елдері негізгі өткізу нарықтары болып қала береді, бұл ретте компания жеткізу географиясын кеңейту бойынша тұрақты жұмыс істейді.

4. Экологиялық жауапкершілік және тұрақты даму

Қоршаған ортаға келеңсіз әсерді азайту бойынша шаралар

«Qarmet» АҚ өңірдегі экологиялық ахуал үшін өзінің жауапкершілігін сезінеді және келеңсіз әсерді барынша азайту бойынша шараларды белсенді енгізеді:

- **Шығарындыларды азайту:** Мазутты тұтынуды азайту, 2028 жылға қарай шаң шығарындыларын 30%-ға азайту және 2025 жылға қарай СО2 шығарындыларын 5%-ға азайту бойынша мақсаттар қойылды.

- **Табиғи газға көшу:** Кәсіпорыннан 25 шақырым қашықтықта орналасқан «Сарыарқа» газ құбырына қосу жобасы іске асырылуда. Бұл компания цехтарына 1,2 млрд м³ табиғи газ жеткізуді қамтамасыз етеді және зиянды қалдықтар көлемін едәуір азайтады.
- **Қалдықтарды қайта өңдеу:** 2027 жылға өндірістік қалдықтарды жыл сайынғы қайта өңдеуді 9 млн тоннаға дейін ұлғайту жоспарлануда, бұл сақтау полигондарының шамадан тыс толу мәселесін шешуге мүмкіндік береді.

Жасыл бастамалар және ESG-күн тәртібі

ESG-күн тәртібін дамыту аясында кәсіпорын бірқатар экологиялық жобаларды жүзеге асырады:

- **Жасыл белдеу құру:** Теміртау қаласының айналасына 1 млн-ға жуық ағаш отырғызылды, 2024 жылы мыңдаған көшет қосымша отырғызылды. Бұл бастама өңірдегі ауа сапасы мен экологиялық ахуалды жақсартуға ықпал етеді.

5. Цифрландыру және инновациялық технологиялар

Озық IT-шешімдерді енгізу

«Qarmet» АҚ өндірістік үдерістердің тиімділігін арттыру үшін заманауи цифрлық технологияларды белсенді енгізуде:

- **Өндірісті автоматтандыру:** Өндірістік үдерістерді бақылауға және оңтайландыруға, ресурстарды басқарудың ашықтығы мен тиімділігін арттыруға, өндірістік шығындарды төмендетуге мүмкіндік беретін өндірісті басқару жүйелері (MES) және ERP-жүйелері енгізілуде.
- **Энергия ресурстарын бақылау және басқару:** EMS жүйелері шығындарды төмендетуге және экологиялық тиімділікті арттыруға ықпал ете отырып, энергия тұтынуды қадағалауға және оңтайландыруға мүмкіндік береді.

Өнеркәсіптік қауіпсіздікті арттыру

Өнеркәсіптік қауіпсіздік деңгейін арттыратын технологияларды енгізуге ерекше назар аударылады:

- **Қызметкерлерді орналастыру жүйесі:** Көмір департаментінің барлық 8 шахтасын тұрғыландыру жүйесімен жабдықтау жоспарлануда, бұл шынайы уақытта жер астында қызметкерлердің болуы мен жай-күйін бақылауға мүмкіндік береді.
- **Орталық диспетчерлік бөлмесі:** Жаңа диспетчерлік бөлменің ашылуы барлық үдерістерге мониторинг жүргізуге мүмкіндік береді, төтенше жағдайларға ден қоюды жеделдетеді және 800 метрге дейінгі тереңдікте кеншілермен бейнебайланысты қамтамасыз етеді.

Цифрлық технологияларды енгізу кәсіпорынның ағымдағы ресурстары мен мүмкіндіктерін ескере отырып, біртіндеп және саналы түрде жүзеге асырылады, бұл стратегияны түзетуге және қойылған мақсаттарға тиімді қол жеткізуге мүмкіндік береді.

6. Әлеуметтік жауапкершілік және қызметкерлерді қолдау

Қызметкерлердің еңбек және өмір сүру жағдайларын жақсарту

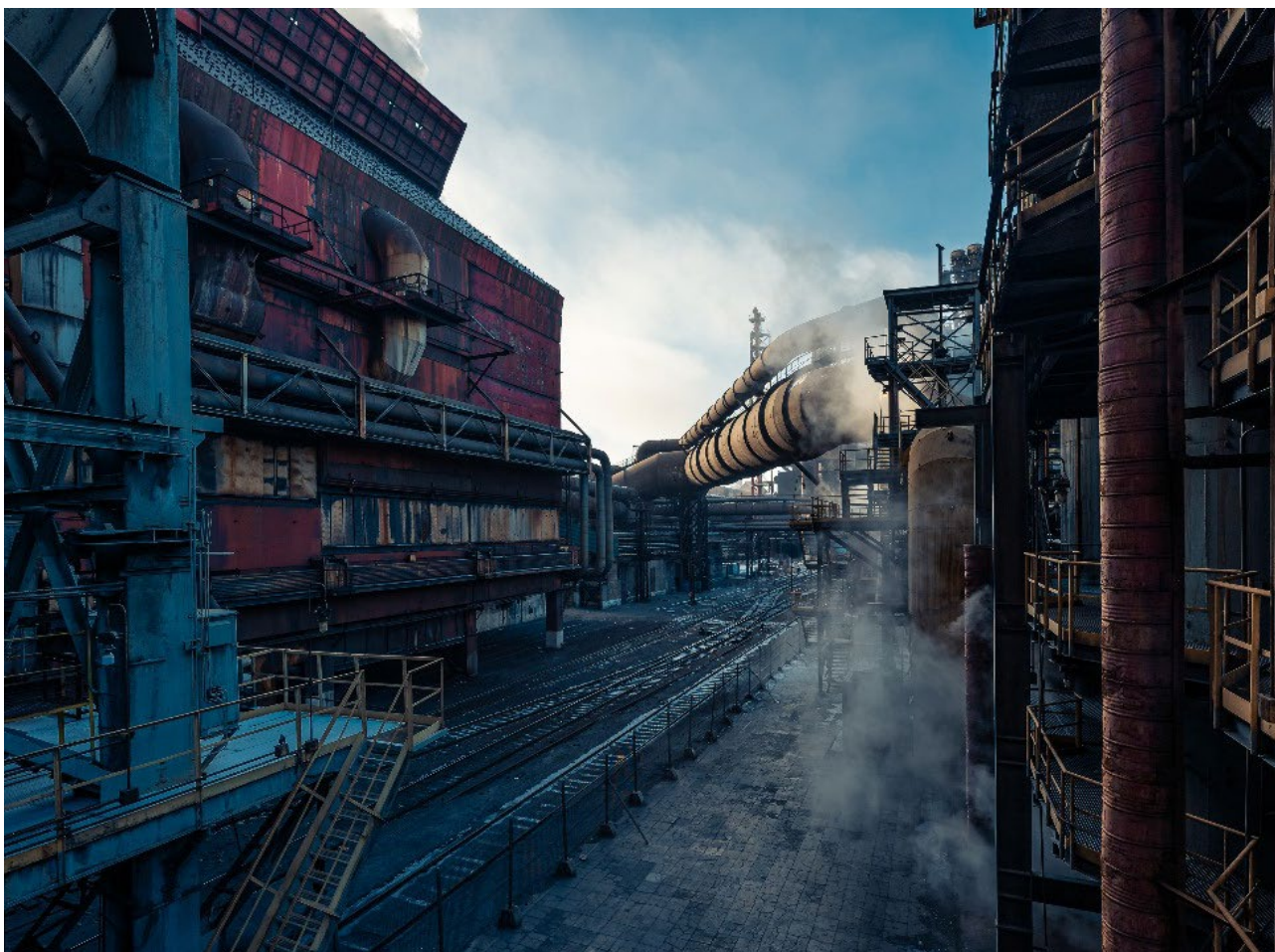
«Qarmet» АҚ әлеуметтік жауапкершілікке үлкен мән береді және өз қызметкерлерінің еңбек және өмір сүру жағдайларын жақсартуға бағытталған бірқатар бағдарламаларды іске асырады:

- **«Гигиена» бағдарламасы:** Қызметкерлердің жайлылығы мен қауіпсіздігін қамтамасыз ете отырып, өндірістік алаңдардағы санитариялық тораптарды, асханаларды, шешінетін орындарды, душ бөлмелерін және өту орындарын жөндеуді және жаңғыртуды қамтиды.
- **Қызметкерлердің отбасыларын қолдау:** Балалар сауықтыру лагерлерінде жөндеу жұмыстары жүргізілді, онда қызметкерлердің балалары жаңартылған және жайлы жағдайларда демала алады.
- **Психологиялық қолдау:** Қызметкерлердің эмоционалдық салауаттылығына ықпал ете отырып, тұлғааралық және отбасылық-тұрмыстық мәселелерде кәсіби көмек көрсететін психологиялық қолдау қызметі құрылды.

Өңірлік инфрақұрылымды дамыту және әлеуметтік маңызы бар жобалар

Компания әлеуметтік және қалалық инфрақұрылымды дамытуға белсенді қатысады:

- **Теміртау трамвай паркін қалпына келтіру:** Қаланың көлік жүйесін жақсартатын 30км трамвай желілері мен электртүйіспелік бөлігін, вагондарды толық ауыстыру және жөндеу жұмыстары жүргізілуде.
- **Қоғамдық кеңістіктер құру:** Қазіргі заманғы Еңбек даңқы паркі («Garmet Park») демалыс және спортпен айналысу аймақтарымен жабдықталған;
- Авто және авиамодельдеу, бағдарламалау, роботтехника, STEM және басқа да бағыттар бойынша секциялармен креативті технологиялар орталығын құру.

- **Муниципалды қызметтерді қолдау:** 2024 жылдың ақпан айында компания Теміртау, Саран, Шахтинск және Абай қалаларының жедел медициналық жәрдем және полиция қызметтері үшін 15 автокөлікті өтеусіз пайдалануға берді.

Кадрлық әлеуетті дамыту және кәсіптік білім беру

34 мыңнан астам қызметкердің кадрлық әлеуеті бар «Qarmet» АҚ қызметкерлерді кәсіби дамытуға және оқытуға ерекше көңіл бөледі:

- **Оқыту бағдарламалары:** Тәжірибелі қызметкерлердің тәлімгерлігі, сыртқы оқыту ұйымдарын тарта отырып, компанияның оқу орталықтарында теориялық және тәжірибелік оқыту жүргізіледі.
- **Білім беру мекемелерімен ынтымақтастық:** Жыл сайын 1000-нан астам колледж және ЖОО студенттері кәсіпорын базасында кәсіптік тәжірибеден өтеді. «Қарағанды индустриялық университеті» КЕАҚ және «Ә.Сағынов атындағы Қарағанды техникалық университеті» КЕАҚ-мен ынтымақтастық туралы меморандумдарға қол қойылды. Білім гранттары бойынша компаниядан 153 адам білім алуда, оның ішінде 80 студент пен 73 қызметкер.

Қорытынды

«Qarmet» АҚ қайта өркендеу үдерісі Қазақстанның тау-кен металлургия кешенінің негізгі кәсіпорындарының бірін тұрақтандыруға және дамытуға бағытталған стратегиялық жоспарларды тиімді іске асыруды көрсетеді. Өндірісті жаңғыртуға, инфрақұрылымды дамытуға, экологиялық және әлеуметтік жобаларға айтарлықтай инвестициялар салу, сондай-ақ озық цифрлық технологияларды енгізу кәсіпорынға қазіргі сын-қатерлерді еңсеріп қана қоймай, болашаққа сеніммен қарауға мүмкіндік береді.

2024 жылдың алғашқы сегіз айында қол жеткізілген нәтижелер таңдалған стратегиялардың жоғары тиімділігі мен одан әрі өсу әлеуеті туралы айғақтайды. 2028 жылға дейін белгіленген жоспарларды іске асыру «Qarmet» АҚ-ға өңірдегі сала көшбасшысы мәртебесін қайтаруға, Қазақстанның экономикалық дамуына елеулі үлес қосуға және қазіргі заманғы әлемдік стандарттарға сәйкес орнықты және жауапты өндірісті қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.